

**De verdelingseffecten van het
ontwerp van fiscale hervorming
(Plan-Reynders)**

Microsimulatieresultaten

Bea Cantillon
Birgit Kerstens
Gerlinde Verbist

April 2001

Inhoud

1.	Inleiding.....	1
2.	Ingrediënten en kostprijs van het plan inzake belastinghervorming.....	2
3.	Nominale verdelingseffecten.....	5
4.	Relatieve verdelingseffecten.....	9
5.	Gevolgen voor de inkomensverdeling en de omvang van de armoede.....	13
6.	Conclusie.....	15
	Bibliografie.....	16
Bijlage 1.	Methodologie.....	17
Bijlage 2.	Impact van de belastinghervorming, verdeling over gestandaardiseerde inkomensdecielen en gezinstypes.....	20
Bijlage 3.	Resultaten voor niet-gestandaardiseerde inkomensdecielen.....	28

1. Inleiding

In dit artikel worden de resultaten gerapporteerd van een microsimulatie van de verdelingseffecten van het 'Ontwerp van fiscale hervorming' (Plan-Reynders) en de regeringsnota van 16 oktober 2000. Voor de raming van de effecten maken we gebruik van MISIM, het microsimulatiemodel dat werd ontwikkeld door het Centrum voor Sociaal Beleid (UFSIA). MISIM laat toe de impact van alternatieve beleidsmaatregelen inzake sociale zekerheid en fiscaliteit op de inkomensverdeling en de armoede te meten (voor eerdere toepassingen, zie o.a. Cantillon, e.a., 1995, Cantillon en Verbist, 2000a en 2000b). De methode is vergelijkbaar met de werkwijze die Decoster en Van Camp (2000) hanteerden bij de simulatie van de belastinghervorming 1988-1993.

MISIM wordt gevoed door survey-gegevens van het Sociaal-Economisch Panel 1997¹. Deze survey bevat een representatief staal van 4.632 Belgische private huishoudens. De aldus bekomen microsimulatieresultaten wijken in twee opzichten af van simulaties op basis van fiscale gegevens. Ten eerste is niet de fiscale eenheid, maar het feitelijk gezin de eenheid van analyse. Een feitelijk gezin bestaat uit alle individuen die op hetzelfde adres wonen, en kan derhalve meerdere fiscale eenheden omvatten. De verdelingsanalyses gebeuren dus op basis van feitelijke sociologische huishoudens, wat beter aansluit bij de realiteit. Ten tweede zijn in de inkomenssurvey ook de laagste inkomens vertegenwoordigd; in de fiscale statistieken zijn deze niet allemaal opgenomen omdat een deel van hen vrijgesteld is van aangifte (voor een uitgebreide methodologische toelichting verwijzen we naar bijlage 1).

De gerapporteerde resultaten hebben betrekking op een statische simulatie van de verdelingseffecten van de fiscale hervormingsplannen. Noch de macro-economische gevolgen, noch gedragseffecten komen aan bod. Aangezien de inkomensverdeling vóór belasting constant wordt gehouden (in het jaar 1997) kunnen onze resultaten geenszins gelezen worden als een voorspelling van de feitelijke veranderingen in de inkomensverdeling. Er weze aan herinnerd dat volgens onze gegevens over de ganse periode 1985-1997 de inkomensongelijkheid langzaam maar gestaag is toegenomen (Cantillon, e.a., 1999).

Om de verdelingseffecten van de voorgenomen hervormingen te evalueren maken we gebruik van *gestandaardiseerde inkomensdecielen* (zie ook Decoster en Van Camp, 2000). We doen dit om de welvaartsniveaus van gezinnen met uiteenlopende samenstelling onderling te kunnen vergelijken. In bijlage worden ook de verdelingen gepresenteerd volgens gewone inkomensdecielen. We kijken naar de spreiding van zowel het nominale (centen) als het relatieve (procenten) profijt per inkomensdeciel en per gezinstype.

¹ De microsimulatieresultaten op basis van de gegevens van het Sociaal-Economisch Panel 1992 zijn terug te vinden in Cantillon, B., Kerstens, B. en Verbist, G. (2000). De analyse daar is enkel gebaseerd op de maatregelen voorgesteld in het 'Ontwerp van Fiscale Hervorming', terwijl hier twee extra maatregelen van de Nota van 16 oktober 2000 zijn opgenomen.

2. Ingrediënten en kostprijs van het plan inzake belastinghervorming

Het hervormingsplan voor de personenbelasting dat door de Minister van Financiën eind augustus werd voorgesteld omvat twee grote krachtlijnen. Twee extra krachtlijnen werden toegevoegd in de nota van 16 oktober 2000 die de regeringsverklaring voor 2001 inzake belastinghervorming nader verklaarde. De eerste krachtlijn beoogt een verlaging van de fiscale druk op arbeid, de tweede krachtlijn heeft betrekking op de neutraliteit ten opzichte van de keuze van gezinsvorm, de derde krachtlijn houdt meer rekening met de kinderlast en de vierde krachtlijn betreft groene fiscale maatregelen.

De eerste krachtlijn zal uitgevoerd worden aan de hand van drie maatregelen:

- aanpassing van de barema's;
- afschaffing van de twee hoogste belastingtarieven;
- invoering van een terugbetaalbaar belastingkrediet voor lage arbeidsinkomens;
- verhoging van 20 naar 25 % van het tarief van het eerste barema van de aftrek voor beroepskosten.

De tweede krachtlijn wil vooral de verschillen in belastingheffing tussen gehuwde en samenwonende koppels wegwerken. Dit gebeurt via de volgende vier maatregelen:

- individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens;
- gelijkschakeling van de belastingvrije sommen voor gehuwden en samenwonenden;
- decumul van niet-beroepsinkomsten;
- uitbreiding van het huwelijksquotiënt tot wettelijk samenwonenden.

Drie maatregelen worden getroffen om meer rekening te houden met de kinderlast:

- belastingvermindering voor kinderen ten laste terugbetaalbaar maken binnen bepaalde grenzen;
- grensbedrag van de bestaansmiddelen voor de kinderen ten laste van alleenstaanden verhogen;
- aanvullende vermindering toekennen aan alle eenoudergezinnen.

De vierde krachtlijn bevat maatregelen ter "vergroening" van de fiscaliteit en wil onder andere de energiebesparing in de woonsector bevorderen. Andere te nemen groene maatregelen worden nog bestudeerd door de overheid².

In onderstaand schema worden de voorgestelde maatregelen samengevat:

1. Aanpassing van de inkomensschijven voor belastingtarief van 30%, 40% en 45%:

- 30%: 262.000 BEF - 373.000 BEF
- 40%: 373.000 BEF - 622.000 BEF
- 45%: 622.000 BEF - 1.140.000 BEF

2. Afschaffing van de hoogste belastingtarieven:

- Tarieven van 52,5% en 55% worden afgeschaft. Hoogste belastingtarief bedraagt 50%.

² Deze maatregelen worden niet opgenomen in de volgende analyse.

3. <i>Invoering van het terugbetaalbare belastingkrediet (TBK):</i>   - Toekennen van TBK = 20.000 BEF als $150.000 \text{ BEF} \leq \text{netto-belastbaar inkomen} < 500.000 \text{ BEF}$ - Tot 100.000 BEF: TBK = 0 - Inloopzone tussen 100.000 BEF en 150.000 BEF en uitloopzone tussen 500.000 en 650.000 BEF
4. <i>Verhoging van het tarief van het eerste barema van de aftrek voor beroepskosten:</i>   - Voor belastbare bruto-jaarinkomens tot 165.000 BEF: tarief voor aftrek beroepskosten wordt 25 % in plaats van 20 %
5. <i>Individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomen:</i>   - Basisvermindering voor een alleenstaande en voor een gehuwde = 61.800 BEF - De belastingvermindering wordt beperkt in functie van het totale individuele inkomen vóór toepassing van het huwelijksquotiënt
6. <i>Gelijkschakeling van belastingvrij minimum voor gehuwden en samenwonenden:</i>   - Belastingvrij minimum = 213.000 BEF voor gehuwden en voor alleenstaanden
7. <i>Decumul van niet-beroepsinkomsten:</i>   - Decumul wordt ook toegepast op andere inkomsten dan alleen het arbeidsinkomen
8. <i>Uitbreiding van het huwelijksquotiënt tot wettelijk samenwonenden:</i>   - Wettelijk samenwonenden vallen onder het fiscaal stelsel van gehuwden en kunnen beroep doen op het huwelijksquotiënt
9. <i>Belastingvermindering voor kinderen ten laste terugbetaalbaar maken:</i>   - De belastingvermindering voor kinderen ten laste die niet kan opgenomen worden wegens een te laag inkomen wordt uitbetaald aan de belastingplichtige
10. <i>Grensbedrag van de bestaansmiddelen voor kinderen ten laste van alleenstaanden verhogen:</i>   - Grensbedrag wordt 136.000 BEF
11. <i>Aanvullende belastingvermindering voor eenoudergezinnen:</i>   - Extra belastingvermindering van 45.000 BEF voor eenoudergezinnen

We presenteren in dit artikel de simulatieresultaten van de zes belangrijkste maatregelen van de voorgestelde hervorming.

De eerste maatregel is de *aanpassing van de belastingbarema's*. Dit houdt enerzijds in dat de inkomensschijven voor de belastingtarieven van 30%, 40% en 45% worden vergroot, en anderzijds dat de hoogste tarieven van 52,5% en 55% worden afgeschaft.

De tweede maatregel is de invoering van een *individueel belastingkrediet*. Dit betekent dat elk individu met een netto-belastbaar arbeidsinkomen tussen 150.000 BEF en 500.000 BEF een belastingvermindering krijgt van 20.000 BEF (dit was aanvankelijk 25.000 BEF in het 'Ontwerp van Fiscale Hervorming'). Er komt bovendien een inloopzone voor de inkomens tussen 100.000 BEF en 150.000 BEF en een uitloopzone voor de inkomens tussen 500.000 BEF en 650.000 BEF. Aan personen die geen of minder dan 20.000 BEF belasting betalen, wordt het saldo tussen de belasting en het belastingkrediet terugbetaald.

De derde maatregel beoogt een vermindering van de fiscale druk door *het percentage van de aftrekbare beroepskosten in de eerste schijf te verhogen van 20 tot 25 %*.

De vierde maatregel stelt de *individualisering voor van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens*. Hierdoor zou de basisvermindering voor vervangingsinkomens 61.800 BEF bedragen voor zowel een alleenstaande als een gehuwde. Deze belastingvermindering wordt allereerst beperkt in functie van het totale individuele inkomen (in tegenstelling tot het globaal belastbaar inkomen van het huishouden in het huidig stelsel). Het resterende deel wordt beperkt in functie van het aandeel van het vervangingsinkomen in het totale individuele arbeidsinkomen en vervolgens door de belasting die zich proportioneel verhoudt tot het nettobedrag van het vervangingsinkomen.

De vijfde maatregel is de *gelijkschakeling van de belastingvrije minima* voor alleenstaanden en gehuwden. Om de nog bestaande fiscale verschillen tussen gehuwden en samenwonenden te elimineren wordt het belastbare minimum voor elke echtgenoot opgetrokken tot op het niveau van dat van een alleenstaande.

De zesde maatregel houdt meer rekening met de kinderlast door enerzijds de *belastingvermindering voor kinderen ten laste terugbetaalbaar* te maken en anderzijds een *aanvullende vermindering toe te kennen aan eenoudergezinnen*.

In het ‘Ontwerp van fiscale hervorming’ en de nota van 16 oktober 2000 wordt de globale kostprijs berekend op 131 miljard (Reynders, 2000: 62). Het microsimulatieprogramma MISIM raamt de kostprijs voor 1997 op 149 miljard BEF. Volgens de MISIM-berekeningen zouden alle maatregelen meer kosten dan volgens het ontwerp-Reynders³. Algemeen kunnen we stellen dat op basis van de MISIM-gegevens een goede benadering van de kostprijs wordt bekomen.

Tabel 1. Kostprijs van de voorgestelde belastinghervorming.

<i>Maatregel</i>	<i>Kostprijs Plan-Reynders</i>	<i>Kostprijs MISIM (*)</i>
1: wijziging tariefstructuur	38 miljard BEF	40 miljard BEF
2: invoering belastingkrediet	18 miljard BEF	21 miljard BEF
3: verhoging % eerste barema aftrek beroepskosten	10 miljard BEF	13 miljard BEF
4: individualisering belastingvermindering voor vervangingsinkomens	16 miljard BEF	20 miljard BEF
5: gelijkshakeling belastingvrij minimum	44 miljard BEF	51 miljard BEF
6: meer rekening houden met kinderlast	5 miljard BEF	8 miljard BEF
7: alle maatregelen	131 miljard BEF	149 miljard BEF

Noot: (*) berekend met MISIM 1997, uitgedrukt in prijzen van 2000.

Bron: Reynders, 2000 en MISIM, 1997.

³ Voor de individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens wordt de kostprijs in het Ontwerp op 21 miljard BEF geschat terwijl de Nota van 16 oktober 2000 over 16 miljard BEF spreekt.

3. Nominale verdelingseffecten

Over de gehele populatie bedraagt het percentage huishoudens waarvoor de voorgestelde hervormingen een belastingvoordeel zouden genereren 82%. Vanaf deciel 6 genieten zowat alle huishoudens (meer dan 95%) van een belastingverlaging. In de decielen 1 tot en met 3 is het aandeel winnaars benedengemiddeld, oplopend van 26,6% winnaars in het eerste deciel tot 71,7% in het derde deciel (zie grafiek 1). De 18% huishoudens die geen voordeel ondervinden van de voorgestelde hervorming zijn vooral huishoudens die vrijgesteld zijn van aangifte, gepensioneerden en andere uitkeringstrekkers (vooral werklozen en invaliden) (zie tabel 2).

Tabel 2. Profiel van de huishoudens die al dan niet van een belastingvoordeel zouden genieten, volgens activiteit van het gezinshoofd.

	<i>Zonder voordeel</i>	<i>Met voordeel</i>	<i>Alle huishoudens</i>
Geen aangifte	17,8	-	3,5
Tewerkgesteld	1,9	64,8	53,5
Werkloos	13,5	3,5	5,3
Pensioen	53,3	26,5	31,2
Ziek/gehandicapt	8,1	1,9	3,0
Huishouden	1,7	0,6	0,8
Overige	3,7	2,7	2,7
Totaal	100,0	100,0	100,0

Bron: SEP, 1997.

De barema-aanpassingen, de verhoging van het belastbaar minimum voor gehuwden en de verhoging van het tarief voor de eerste schijf van aftrekbare beroepskosten leveren relatief minder ‘winnende’ huishoudens op in de onderste decielen. De begunstigden van het belastingkrediet (zowel het terugbetaalbare individuele belastingkrediet van 20.000 BEF als het krediet ten gevolge van de belastingvermindering voor kinderen ten laste) en van de individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens zijn ruimer over alle decielen gespreid. De spreiding van het individuele belastingkrediet is enigszins verrassend: de grootste aandelen ‘winnende’ huishoudens situeren zich in de decielen 4, 5, 6, en 7 waar ruim een kwart huishoudens voordelen put uit het belastingkrediet (grafiek 1). De verklaring voor de brede spreiding van het belastingkrediet ligt vooral in het feit dat de toekenning op individuele basis gebeurt en er derhalve geen rekening wordt gehouden met de gezinsdraagkracht.

Volgens het simulatiemodel MISIM bedraagt het gemiddeld jaarlijks belastingvoordeel 36.000 BEF per huishouden. Het voordeel loopt op van 11.000 BEF in het eerste deciel tot 63.000 BEF in het tiende (grafiek 1). Het profijt ligt beneden het gemiddelde in de decielen 1 tot en met 5 en boven het gemiddelde in de bovenste helft van de inkomensverdeling. De nominale winst tengevolge van de aanpassing van de barema's bedraagt gemiddeld 9.600 BEF per huishouden. Het absolute voordeel loopt sterk op met stijgend decielnummer, van

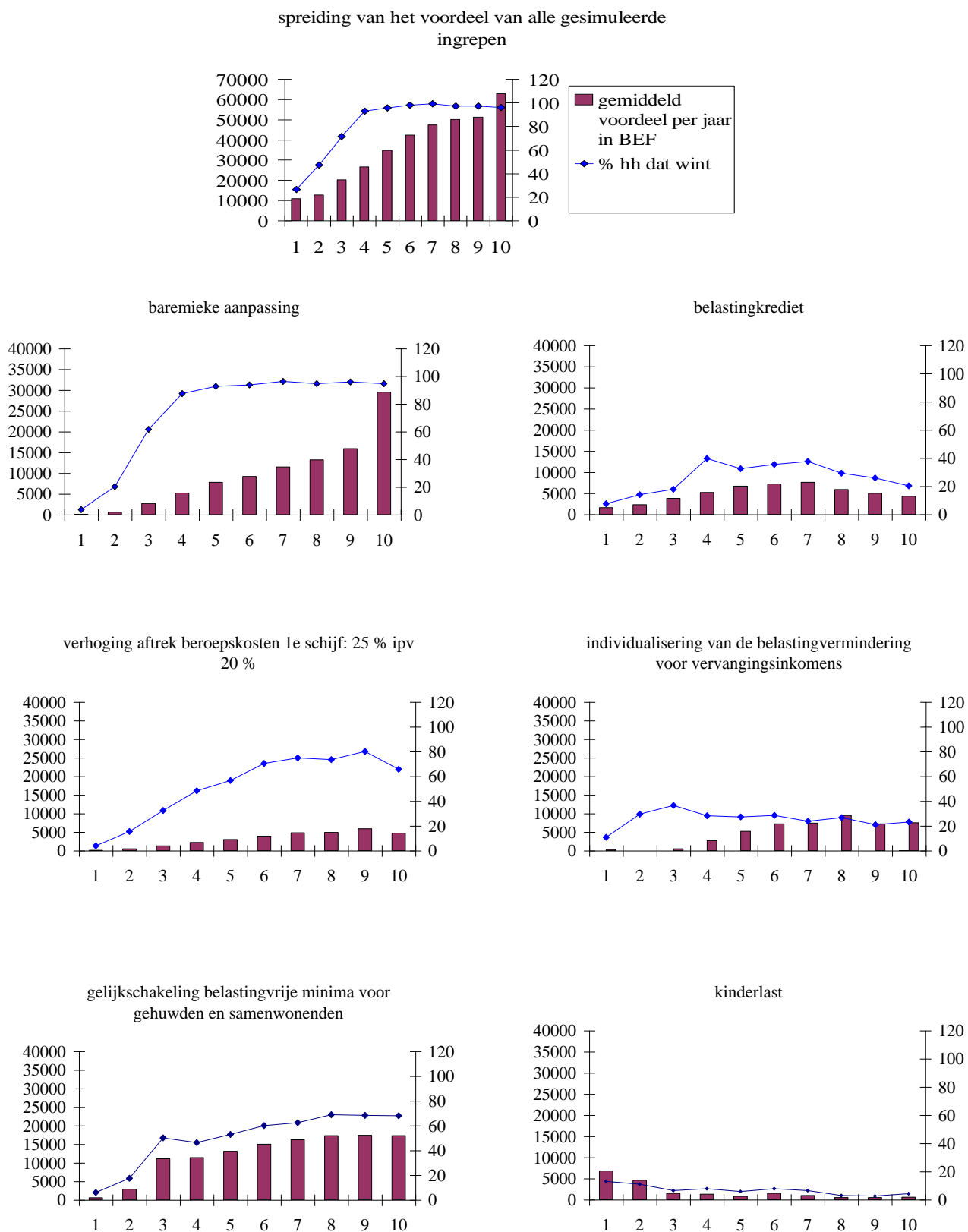
gemiddeld 100 BEF in het eerste deciel tot 29.500 BEF in het tiende deciel. De verdeling van het individuele belastingkrediet is enigszins verschillend. De globale nominale winst bedraagt gemiddeld 5.000 BEF⁴ en loopt op van 1.600 BEF in het eerste deciel tot 7.600 BEF in het zevende deciel, waarna er een langzame afname is tot 5.000 BEF en 4.300 BEF in het negende en tiende deciel. De verhoging van 20 tot 25% van het eerste tarief van het barema van beroepskosten levert gemiddeld 3.100 BEF extra op. Het belastingvoordeel loopt geleidelijk op tot 5.900 BEF in het negende deciel en daalt tot 4.700 BEF in het hoogste deciel. Het gemiddelde profijt van de individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens bedraagt 4.700 BEF: het loopt op van 300 BEF in het eerste deciel tot 7.500 BEF in deciel 10. De gemiddelde belastingvermindering tengevolge van de gelijkshakeling van huwelijk en samenwonen bedraagt 12.200 BEF: het gemiddeld profijt stijgt snel van 600 BEF in deciel 1 naar 17.300 BEF in deciel 8, om daarna op dit peil te stabiliseren. De maatregelen om meer rekening te houden met de kinderlast geven een gemiddeld belastingvoordeel van 1.900 BEF. In de laagste decielen is het voordeel het grootst (6.800 BEF respectievelijk 4.600 BEF in decielen 1 en 2) om daarna onder het gemiddelde te zakken.

Bijna alle tweeverdieners⁵ (97,8%) genieten van een belastingvermindering, gevolgd door ruim 90% van de eenouder- en de samengestelde gezinnen, bijna 80% van de éénverdieners en 58% van de alleenstaanden. Alle voorgestelde ingrepen van krachtlijn I genereren een groter profijt voor meerinkomensgezinnen dan voor enig inkomenstrekkers. Het terugbetaalbare belastingkrediet komt vooral ten goede aan de tweeverdieners en de samengestelde gezinnen. Voor eenoudergezinnen zijn uiteraard de maatregelen voor kinderlast relatief belangrijk terwijl voor éénverdieners vooral de verhoging van het belastingvrij minimum (62,8%) en de barema-aanpassingen (61,4%) voordelen oplevert (zie grafiek 2).

⁴ In het 'Ontwerp' werd een terugbetaalbaar belastingkrediet van 25.000 BEF ingevoerd. De microsimulatiesresultaten van 1992 gaven daarom een hoger gemiddeld nominaal belastingvoordeel (9.000 BEF).

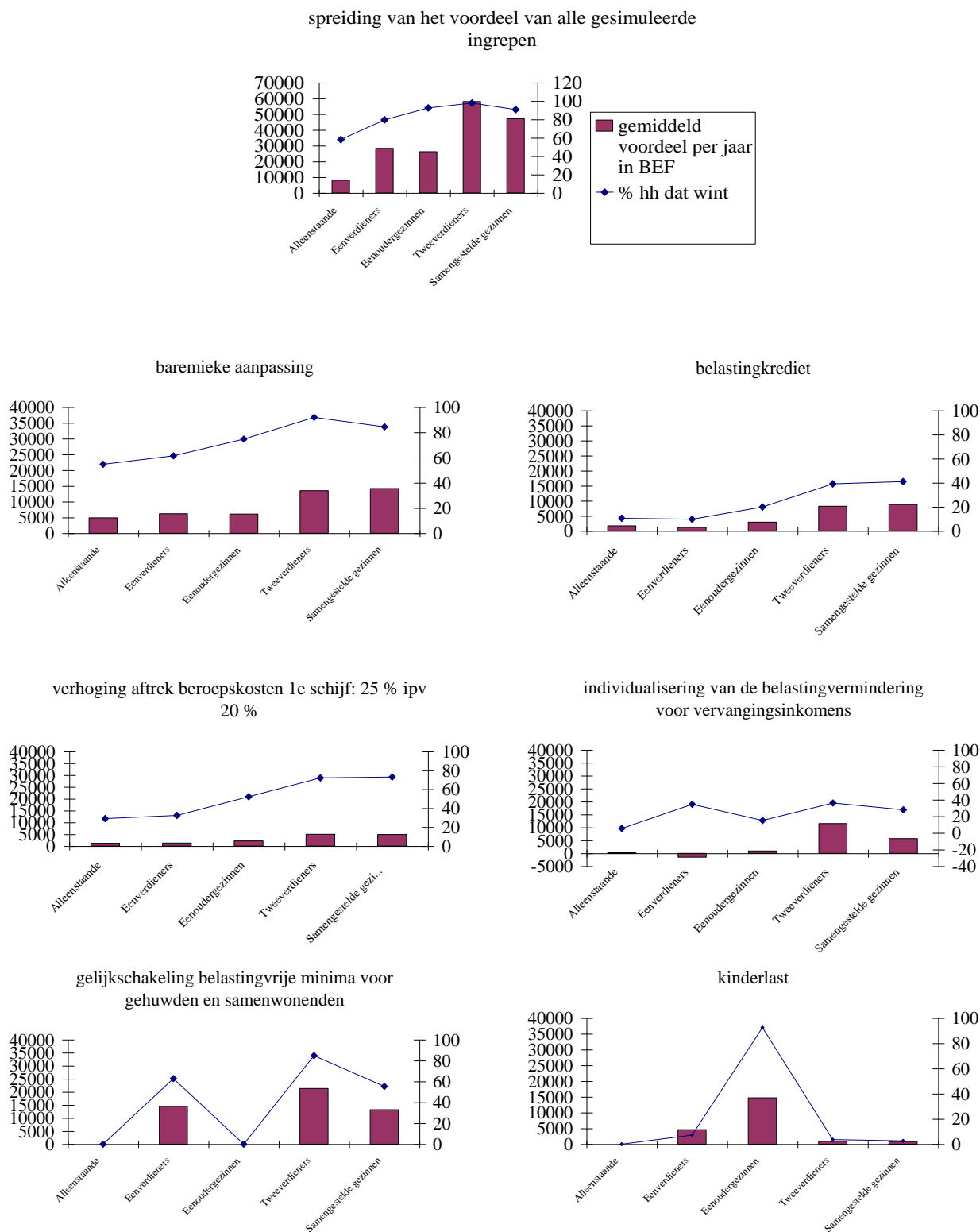
⁵ Met "tweeverdieners" bedoelen we een gehuwd koppel met 2 inkomens; de term "éénverdieners" wijst op een gehuwd koppel waarvan slechts één van beide partners een inkomen heeft.

Grafiek 1. Gemiddeld belastingvoordeel en percentage huishouden met belastingvoordeel naar gestandaardiseerd inkomensdeciel.

Bron: MISIM, 1997. Zie bijlage 2, tabellen B2.1, B2.4, B2.6, B2.8, B2.10, B2.12 en B2.14.

Grafiek 2. Gemiddeld belastingvoordeel en percentage huishouden met belastingvoordeel naar gezinstype.

Bron: MISIM, 1997. Zie bijlage 2, tabellen B2.3, B2.5, B2.7, B2.9, B2.11, B2.13 en B2.15.

4. Relatieve verdelingseffecten

In grafiek 3 wordt de winst van de hervormingen voorgesteld *in procent van het beschikbare inkomen*. Gemiddeld bedraagt de stijging van het beschikbare inkomen 3,5%. De spreiding van het relatieve profijt vertoont een omgekeerd U-patroon. De procentuele winst is het hoogst in de middengroepen van de verdeling (met als uitschieter het 6de deciel, waar de relatieve winst 4,3% bedraagt). In de twee hoogste decielen en in de drie onderste decielen ligt de relatieve winst beneden het gemiddelde (met resp. 3,3% en 3,0% winst in deciel 9 en 10; 3,0%, 2,4%, en 3,0% in de decielen 1, 2 en 3).

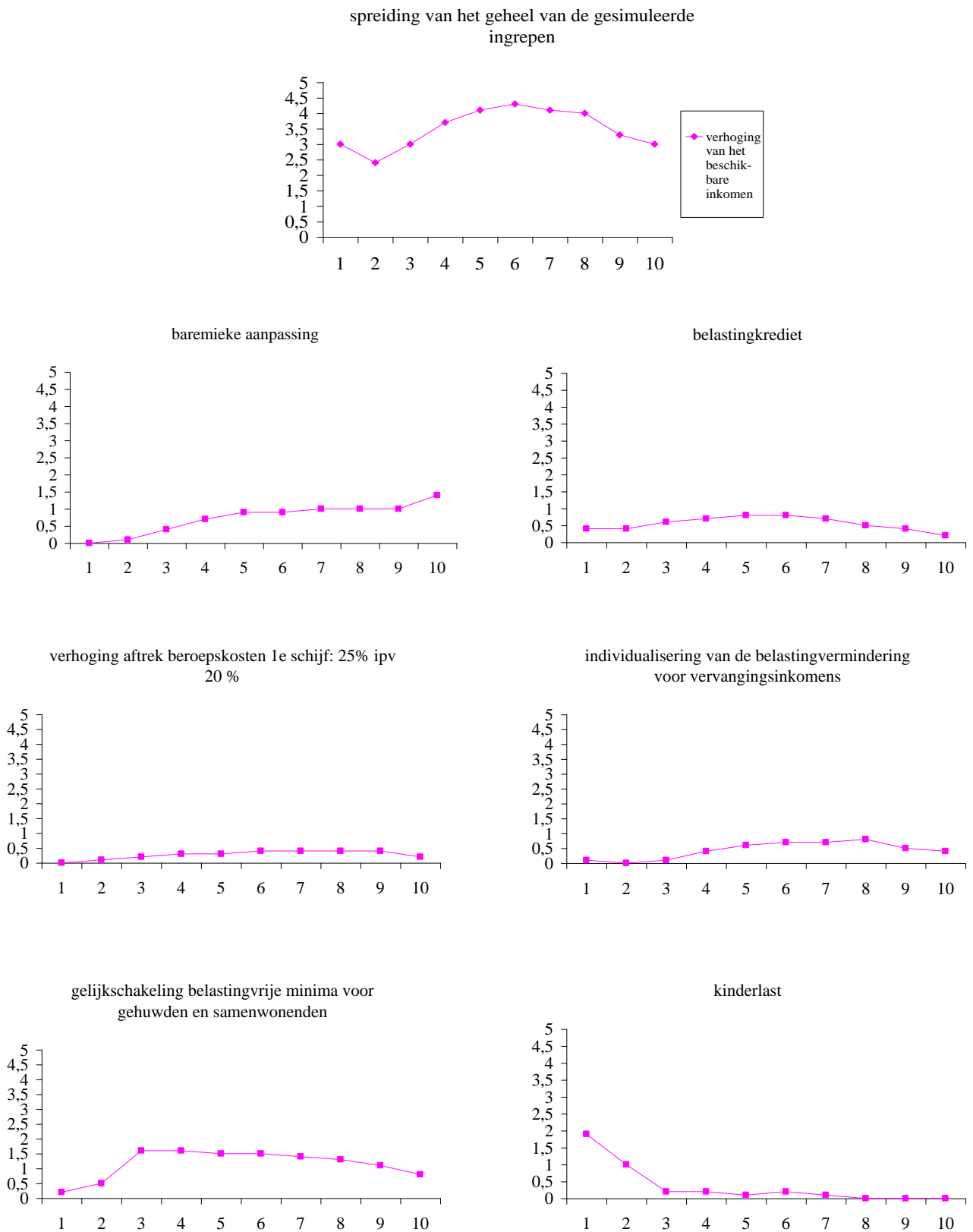
Het relatieve profijt van de barema-aanpassingen en de tariefverhoging van de eerste schijf van beroepskosten stijgt monotoon over de hele inkomensverdeling; de voordelen van het belastingkrediet zijn relatief groter in het midden van de inkomensverdeling; het relatieve profijt van de individualisering van de belastingvermindering voor vervangingsinkomens stijgt langzaam doorheen de inkomensverdeling; de wegwerking van de fiscale discriminatie van het huwelijk levert een relatief groter voordeel op in de ruime middengroepen; het meer rekening houden met de kinderlast betekent vooral winst voor de twee onderste decielen en is zeer gering voor de andere decielen.

Naar gezinstype beschouwd zijn ook in relatieve termen tweeverdieners de grootste winnaars (met 4,4% winst). Voor eenverdieners, eenoudergezinnen, alleenstaanden en samengestelde gezinnen ligt het relatieve profijt beneden het gemiddelde (grafiek 4).

De globale fiscale druk over alle huishoudens daalt met 2,8%. De gemiddelde belastingvoet daalt het sterkst in de ruime middengroepen van de inkomensverdeling (met meer dan 3% in de decielen 4, 5, 6 en 7). Omgekeerd is de drukverlaging minder voelbaar in de hoogste decielen (zie grafiek 5)⁶.

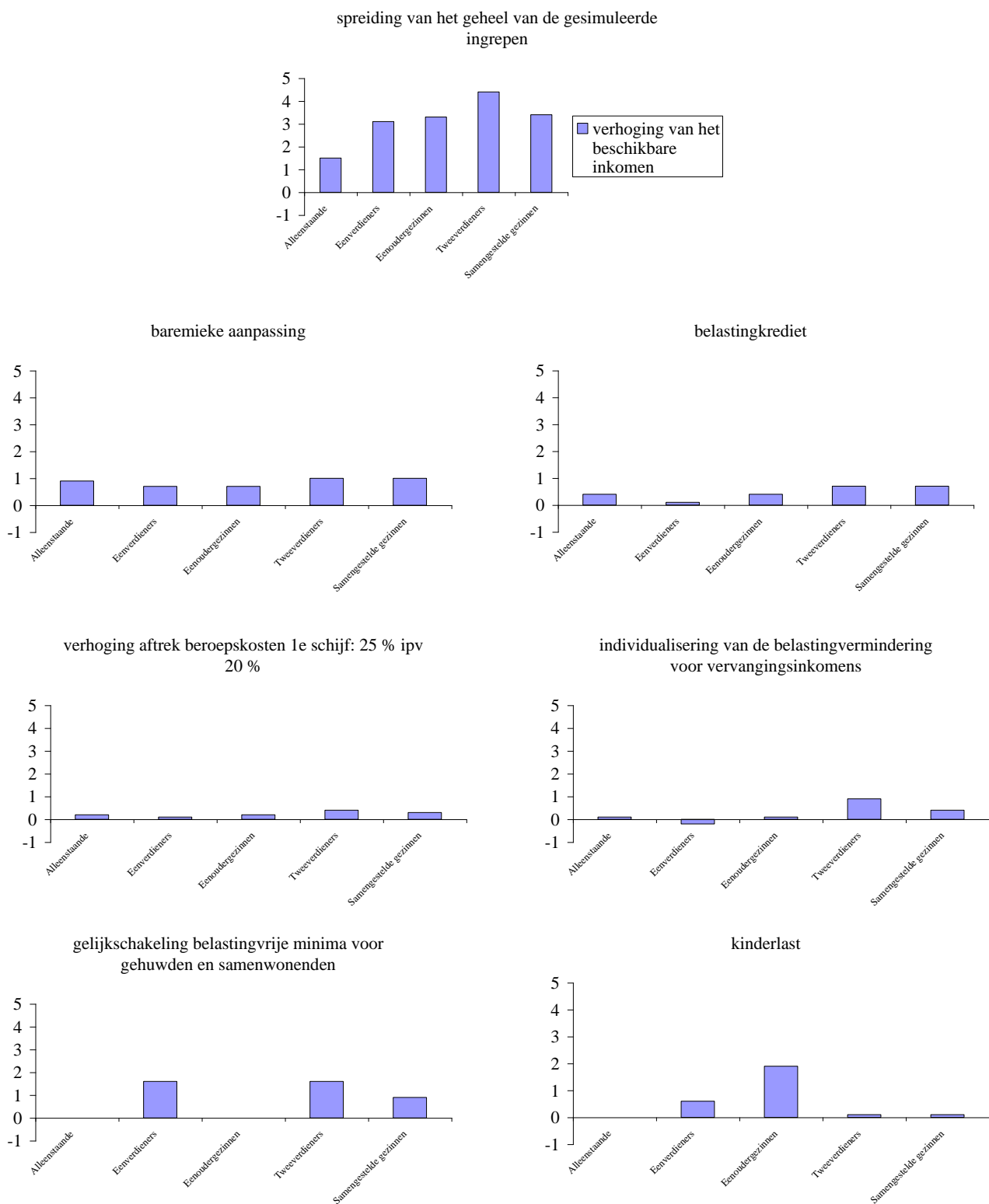
⁶ Voor de evolutie van de fiscale druk vóór en na de belastinghervorming voor de diverse maatregelen verwijzen we naar de tabellen in bijlage 2 (B2.4, B2.6, B2.8, B2.10, B2.12 en B2.14).

Grafiek 3. Belastingverlaging in procent van het beschikbare inkomen naar gestandaardiseerde inkomensdecielen.

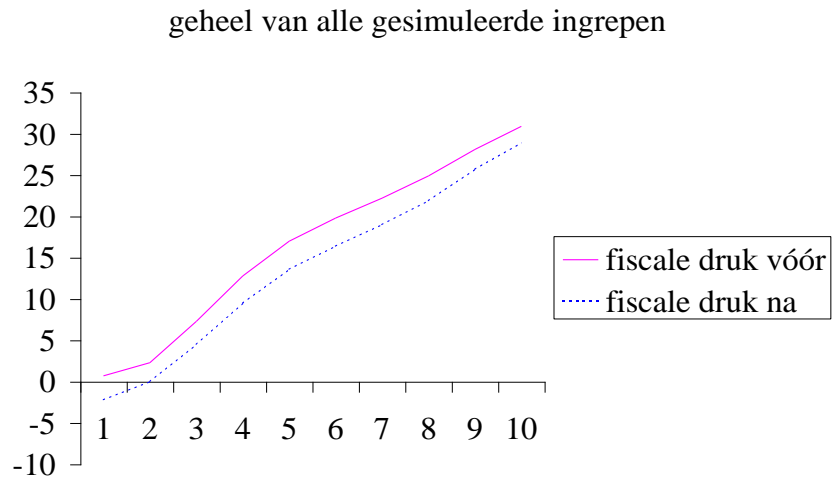
Bron: MISIM, 1997. Zie bijlage 2, tabellen B2.1, B2.4, B2.6, B2.8, B2.10, B2.12 en B2.14.

Grafiek 4. Belastingverlaging in procent van het beschikbare inkomen naar gezinstype.

Bron: MISIM, 1997. Zie bijlage 2, tabellen B2.3, B2.5, B2.7, B2.9, B2.11, B2.13 en B2.15.

Grafiek 5. Fiscale druk vóór en na belastinghervorming naar gestandaardiseerde inkomensdecielen.

Bron: MISIM, 1997. Zie bijlage 2, tabel B2.1.

5. Gevolgen voor de inkomensverdeling en de omvang van de armoede

Progressiviteit betekent dat de gemiddelde belastingvoet stijgt met het inkomen. Herverdeling betekent dat de ongelijkheid tussen de inkomens kleiner is na belasting dan ervoor. De mate van herverdeling is – zoals aangetoond door Decoster en Van Camp (2000) – functie van de progressiviteit én van de gemiddelde belastingdruk.

Door de verhoging van de belastingvrije minima en de invoering van het belastingkrediet stijgt de progressiviteit van de personenbelasting (zie tabel 3). Na de hervorming steunt de progressiviteit in nog grotere mate op de belastingvrije minima, en veel minder op de tariefstructuur. Hiermee wordt de beweging die reeds bij de vorige belastinghervorming was ingezet, versterkt (zie Decoster en Van Camp, 2000).

Tabel 3 geeft een idee welke maatregel(en) het meest invloed heeft (hebben) op de herverdelende werking van de personenbelasting. De gemiddelde belastingvoet daalt het sterkst door de gelijkschakeling van het belastingvrije minimum voor gehuwden en alleenstaanden (maatregel 5); deze maatregel vertegenwoordigt ook de grootste kost. Daarnaast daalt de gemiddelde belastingvoet ook vrij sterk door de wijziging van de tariefstructuur (maatregel 1) en het belastingkrediet en de individualisering van de vervangingsinkomens (maatregel 2 en 4). De progressiviteit daarentegen stijgt vooral door de gelijkschakeling van de belastbare minima; daarnaast zorgt ook de invoering van het belastingkrediet voor een redelijke toename van de progressiviteit.

Het effect op de armoede is beperkt (zie tabel 4). De EU-norm 40% kijkt enkel naar de allerlaagste inkomens, en voor deze groep blijkt bijna niets te veranderen. Aan de hand van de EU-norm 50% en 60% meten we een beperkt effect. Enkel het meer rekening houden met de kinderlast blijkt een geringe invloed te hebben op het armoedecijfer. Het geïntegreerde effect van 7,7% naar 7,2% is grotendeels op rekening van deze maatregel te schrijven. De andere maatregelen hebben geen effect op de armoedecijfers.

Tabel 3. Progressiviteit en herverdeling vóór en na belasting, gestandaardiseerde inkomens, per maatregel.

	<i>Gini inkomen vóór belasting (x 100)</i>	<i>Gini inkomen na belasting (x 100)</i>	<i>herverdelend effect (verschil in Gini's)</i>	<i>Progressiviteit (Kakwani)</i>	<i>gemiddelde belastingvoet</i>
Vóór hervorming	30,8	24,1	6,7	25,8	22,0
Na maatregel 1	30,8	24,3	6,5	26,1	21,3
		(+0,8)	(-3,0)	(+1,2)	(-3,2)
Na maatregel 2	30,8	24,0	6,8	26,6	21,6
		(-0,4)	(+1,5)	(+3,1)	(-1,8)
Na maatregel 3	30,8	24,1	6,7	26,0	21,7
		(0,0)	(0,0)	(+0,8)	(-1,4)
Na maatregel 4	30,8	24,2	6,6	26,1	21,6
		(+0,4)	(-1,5)	(+1,2)	(-1,8)
Na maatregel 5	30,8	24,1	6,7	27,0	21,0
		(0,0)	(0,0)	(+4,7)	(-4,5)
Na maatregel 6	30,8	24,0	6,8	26,4	21,8
		(-0,4)	(+1,5)	(+2,3)	(-0,9)
Na geheel van Maaregelen	30,8	24,2	6,6	29,6	19,2
		(+0,4)	(-1,5)	(+14,7)	(-12,7)

Noot: Het cijfer tussen haakjes geeft de procentuele verandering die elk maatregel veroorzaakt ten opzichte van de situatie vóór hervorming.

Bron: MISIM, 1997.

Tabel 4. Percentage arme huishoudens en armoedekloof als percentage van de armoedekloof vóór belasting.

	<i>EU-norm 40%</i>	<i>EU-norm 50%</i>	<i>EU-norm 60%</i>
<i>Percentage arme huishoudens</i>			
- vóór belastingen	2,1	7,6	15,1
- na belastingen vóór hervorming	2,1	7,7	15,9
- na belasting na hervorming	2,0	7,2	15,0
<i>Armoedekloof als percentage van de armoedekloof vóór belasting</i>			
- vóór belastingen	100,0	100,0	100,0
- na belastingen vóór hervorming	100,6	102,1	103,7
- na belasting na hervorming	94,8	91,8	93,7

Bron: MISIM, 1997.

6. Conclusie

De toepassing van de voorstellen opgenomen in het ontwerp inzake belastinghervorming (Plan-Reynders), zou ten goede komen aan 82% van de feitelijke huishoudens in België. De 18% huishoudens die geen voordeel ondervinden van de voorgestelde hervorming zijn vooral huishoudens die vrijgesteld zijn van aangifte, gepensioneerden en andere uitkeringstrekkers.

Het gemiddeld jaarlijks belastingvoordeel bedraagt 36.000 BEF per huishouden. Het voordeel loopt op van 11.000 BEF in het eerste deciel tot 63.000 BEF in het tiende. Vooral de baremieke aanpassingen en de gelijkshakeling van de belastingvrije minima voor gehuwden en samenwonenden zorgen voor een relatief grotere belastingvermindering voor gezinnen met een bovenmodaal inkomen dan voor lage inkomensgezinnen.

Bijna alle voorgestelde ingrepen genereren zowel in absolute als in relatieve termen een groter profijt voor tweeverdieners dan voor enig inkomenstrekkers (alleenstaanden, eenoudergezinnen en eenverdieners). De invoering van het individuele belastingkrediet komt nog iets meer ten goede aan de samengestelde gezinnen dan aan tweeverdieners. De maatregelen van krachtlijn III begunstigen bijna uitsluitend de eenoudergezinnen.

Gemiddeld zorgt de belastingvermindering voor een stijging met 3,5% van het beschikbaar inkomen. De procentuele winst is het hoogst in de middengroepen van de verdeling. In de hogere decielen en (vooral) in de drie onderste decielen ligt de relatieve winst beneden het gemiddelde.

Per saldo stijgt de progressiviteit van de personenbelasting, d.w.z. dat het aandeel van de hogere inkomensgroepen in de belastingen toeneemt. Dit komt vooral door de verhoging van de belastingvrije minima en door de invoering van het individuele belastingkrediet.

Het aandeel arme huishoudens daalt van 7,7% naar 7,2%, wat vooral toe te schrijven is aan de belastingvermindering voor kinderen ten laste.

Er zijn sterke parallellen met de effecten van de vorige belastinghervormingen van 1988 tot 1993 (zie Decoster en Van Camp, 2000). Net als toen is de relatieve en absolute winst groter voor tweeverdieners en voor samengestelde gezinnen dan voor eenverdieners, eenoudergezinnen en – vooral – alleenstaanden. Naar inkomenscategorieën beschouwd zijn wel twee belangrijke verschillen op te tekenen. Het gemiddeld belastingvoordeel lijkt thans minder ruim gespreid over alle inkomensdecielen, terwijl de procentuele winst vooral in de hogere middengroepen groter is. In tegenstelling tot de vorige belastinghervorming resulteert dit per saldo in een zeer lichte afname van het herverdelend vermogen van de personenbelasting.